

Յ Ե Շ Ո Ղ Ն Ո Ւ Թ Ե Ե Ն Ն Ե

Ա.

Թուականն էր 1901. ամիսն Ապրիլ։ Աղուհացն սկսած էր։ Միջինքն անցած։ Ուղեորութիւն մի էի կատարում առ Եւրոպ. Մալայեան թերակղզիէն էի եկած, արձակուրդիւ։ Օրն էր Մաղկազարդ կիրակի։ Շոգեման, կասեցուցեալ ընթացիւր, հանդարտօրէն մտաւ Սուէզի ջրուղին։ Աջ կողմա տարածւում էր Արաբիոյ ամայի անապատն. ձախ կողմա բերրի Եգիպտոսն։ Իսմայէլիա կայարանէն շոգեկառքն մեկնում էր առ երկրամէջ. նաւին զստիկոնին վերայ, նստած իմ աթոռում, միտքս ընկերում էր այդ շոգեկառքին. երթում էր Գահիրէ կամ Աղեքսանդրիա, ուր կային հազարաւոր իմ հայրենակիցներէն։ Եւ, թերեւ, այդ րոպէին իսկ, եկեղեցիներին մէջ համախմբեալ, «խնկօք և մոմեղինօք և ամենայն զարդօք», զպրաց զասցն սկսում էին երգել Շարականի այդ փառաբանական գոհարն. «Այսօր ընդ հրակերպեան դասուցն օրհնաբանէին ձերքն ուստիք և տղայքն արմատենօք. ովսաննա օրհնեալ եկեալ ի յսնուն Տեսան»։ Վճռեցի Պօրտ Սայիդ ցամաք իջնել և Աւագ շաբաթն և Չատիկն յԱղեքսանդրիա անցուցանել, ապա շարունակել ուղեորութիւնս։

Բ.

Թերեւս զուրկ չլինի շահեկանութենէ եթէ, ի սկզբան անդ, համառօտիւ և անցողակի՝ քանի մի խօսք յիշենք ի մասին և Մալայեան թերակղզւոյն ուր վիճակուած էր ինձ ապրիլ, որպէս Տէրութեան Պաշտօնեայ (Civil Servant), քսանեւթ տարիներ (1885էն մինչև 1913)։ Գրեթէ միմիայն հայն էի այդ երկրում։ Ինչպէս ուրիշ բոլոր թերակղզիք, նոյնպէս և Մալայեան թերակղզին եռանկիւնած է։ Հիւսիսակողման սահմանագիծն կրց է Սիամ

երկրին. Չինական ծովն և Մալալայի ջրանցքն ամփոփում են աջ և ահակ կողմերն. ցամաքին սեպածն ծայրն, առ հարաւ, հագիւ մէկ մղոնաւ հեռու է Սինգապուր կղզիէն և աշխարհագրական միայն մէկ աստիճանաւ Արեւելեալ Գոտիէն։ Դաւաւոր ժամանակօք ծանօթ Զօհօրայ Նեղուցն բաժանում էր թերակղզին Սինգապուրէն, բայց տարի մի յառաջ, երկուստեք երկաթուղիքն միացնելոյ նպատակաւ, կարծրահիմն թումր մի (causeway) կազմուեցաւ Նեղուցին մէջ, որով ցամաքային հաղորդակցութիւն հաստատուեցաւ երկուստեք մէջ։ Թերակղզին ունի չորս հարիւր մղոն տարածութիւն հիւսիսէն առ հարաւ. ամենամեծ լայնութիւնն է իննսուն մղոն։ Գրեթէ բոլորովին անտառապատ է, բայց ունի, նաեւ, հոյակապ քաղաքներ։ Բնաշխարհիկ բնակչաց (Մալայիք և ներգաղթեալ Չինէացւոց) թիւն հասնում է մի և կէս միլիոնի։ Մերձաւորապէս՝ իբր տասն հազար Եւրոպացիք հաստատուած են երկրին մէջ, որպէս Տէրութեան Պաշտօնեայք և առևտրականք, Գլխաւոր բերքն են անգու և ձգական խէօ, որք մեծաքանակ մաքսաբեր եկամտի աղբիւրք են կազմում վասն Տէրութեանն։ Ութերորդ զաւրէն սկսեալ՝ Մալայիք ընդունած են Մահմեդական կրօնքն։ Բնիկ Մալայիքն լիզուն քաղցրահնչիւն է և կատարեալ, ի հնճուկս քերականական պարզութեանն։ Գրականութեան մէջ զործ են ածում Արաբական Ալփաբետն, որոյ բուն քսանեւթ տառից վերայ յաւելացուցած են եօթն տառեր ի զհիւրութիւն իւրեանց լեզուին, ինչպէս անանում ենք ուրիշ օտար ազգաց մէջ ևս, զոր օրինակ՝ Պարսից, Վերին Հնդկաց և այլոց, որք որդեգրած են Արաբական Ալփաբետն։ Թերակղզին բովանդակում է զանազան Նահանգներ, մէն մի ունելով իւր Սուլթան և ժառանգական Պետութիւն։ Մինչև ի յստուն տարով յառաջ իւրաքանչիւր Սուլթան ինքնիշխան կառավարում էր իւր Նահանգն, թէպէտ և կարի նախատիպ ձևերով, բայց անպակաս էին արհեստ խռովութիւնք ընդ մէջ Չինէացի բազմա-

մարդ Գաղթականութեան տարբերական կուսակցութեանց, որոց ձեռքումն էին առնազի շահաբեր հանքերն: Անկախող ի խաղաղեցուցանել սոցա անվերջ կազ և կռիւ և վասն որոյ՝ ճարահատեալ, սկիզբն մի՝ ապա միւս Սուլթան, 1874էն սկսեալ, հրաւիրեցին Անգղիացոց իւրեանց նահանգներն ընդունիլ Թրիտանիոյ Հովանաւորութեան ներքոյ: Այսու՝ հաստատուեցաւ Թրիտանական Գաղթային Հովանաւոր կառավարութիւնն Մալայեան թիւակղզում, և, քանի մի տարի յետոյ, օգտուելով ժամանակի հասունացեալ պայմաններէն, նահանգների արդէն խնամացեալ վարչութիւնքն համախմբեցին ի մի, որով, այսօր, Ասիոյ այդ վերջամասն ծանօթ է մեզ որպէս Միացեալ Մալայեան Պետութիւնք (Federated Malay States), մի միայն քաջառութիւնն ինելով Զօհրայ Նահանգն (Թերակղզւոյն վերջին ծայրամասն), որ ղեռ ազատ ինքնիշխանութիւն է վայելում իւր սեպկական Սուլթանի ներքոյ: Անգղիացոց մուսն այս նահանգների մէջ և ստանձնումն վարչութեան և համայնական ելևմտից կառավարութեան, մեծ բարուութեան և բարգաւաճման միջոցք եղեն երկրին համար: Մալային, ընդհանրապէս, բաւարար է փոքրով ինքն հարուստ մարդ է համարում, ո՛չ թէ իւր նիւթական ճոխութեամբ այլ սակաւապէտ բաւականութեամբ: Սիրում է անտառին մէջ ապրիլ ցկեանս անվրդով, անհոգ և անփոյթ: Յեղային հեշտակեաց բնաւորութիւնն շատ մօտեցում է պղերգութեան: Գոհ է՝ եթէ ունի իւր փոքրիկ համեստ հիւղէն, յորինուած անտառամասնելոյ ոստերն և կառուցուած չորս գերանների վերայ, և բաւական բարձրութեամբ գետնոյ մակարդակէն՝ որպէս զի գերծ լինի գազանների և ուրիշ վտանգաւոր կենդանեաց փորձանքներէն: Իւր կինն է իւր այգեգործն. սա մաքրում է մացառներէ՝ տնակին կից գետնոյն փոքրիկ մի մասն. մշակում է իւր բրինձն, սևօք և տապիկա, վարունգն և կարմիր պղպեղն: Սակայն ինքն, որպէս տէր և գլուխ, շատանում

է յոյլ աջօք՝ վերակացու հանդիսանալ անտնին վաստակաւորաց աշխատանքներին, և, ընկողմանել իւր հիւղոյն պատրաստութեամբ մէկ անկիւնում. իւր որսորդական երկայն եղէգն (սոււզիտան) իւր քովն, հըսկում է բարձրաբերձ ծառերի գագաթներն: Առաւելու անտառահաւն պարարակ հանգչեց մերձակայ հիւղոյն մի վերայ, կապիկներն սորա բարեկամներն են և անկասկած է, որ, անտես իւրմէ, ունի թշնամի մի ի դարանիս Հսկողն, զգուշութեամբ, ձեռք է առնում եղէգն. կլորիկ փոքրիկ կաւեայ գնդակն դնում է իւր լեզուի ծայրին և եղեգան խողովակի միջով ուժգնակի փչելով արձակում է առ իւր կէտ նպատակին, և անվրէպ ուղղութեամբ, որսում է իւր առօրեայ կերակուրն: Եւ, այսպէս, ապրում է ի ծննդենէ մինչ ցեւս կենաց: Առևտուրն իւր համար նշանակութիւն չունի. չգիտէ ինչ է յատկաշարժութիւն: Մի նահանգէ առ միւսն սովոր էին իւրեանց ճանապարհորդութիւնն կատարել յամրընթաց փիղերի միջոցաւ, տամանելի հանգամանաց ներքոյ: Երկրին միշտ յատաշատ և խեղճ փնակում էր: Սուլթանների գանձատուններն գրեթէ անուամբ և եթէ էին. եկամուտներն անհաստատուն: Անգղիացիք, նախ, շինեցին անտառամէջ պողտոյայք և կառուղիք. յետոյ, կառուցին մեծ քաղաքներ և Պետական երկաթուղիք: Եւրոս պաշտօն ստացայ, 1880ին, միայն եօթն մղոնաչափ երկաթուղին նոր քաջուած էր. և արդ, շնորհիւ Անգղիացոց յատկաշարժական ջանից, հասնում է յաւել քան մի հազար մղոնաց, Այսօր, կարելի է Սինգապուրէն երկաթ մինչև Սիամ, բոլոր ճանապարհն երկաթուղով:

Գ.

Աղեքսանդրիոյ Հայոց Եկեղեցիէն ոչ շատ հեռու՝ ապրում էին խումբ մի Հայ ապաստանեալք ի ներքոյ խնամատարութեան Եփրայտոսի Հայոց նորահասաւատ բարեգործական հաստատութեան: Շատոնք Սասունայ կոտորածի տարաբախտ վերա-

պրողըն էին: Աւագ երեքշաբաթ օրն տը-
խուր այցելութիւն մի տուի մեր այս
տրտմեալ Հայրենակիցներին: Ի հնճուկս
իւրեանց սոսկալի յիշատակներին, հան-
գիստ և բաւարար էին երևում և զոհ
Քարեգործականին խնամքներէն: Եւ, զո-
վելի է տեսնել որ այդ նշանաւոր հաս-
տատութեան մայր արմատն օր աւուր
ճիւղեր ընդարձակելով յամենայն կողմանս,
իւր զովացուցիչ սաղարթների ներքոյ աշ-
սօր՝ ևս առաւել քան յառաջ՝ շուրջ և հո-
վանի է լինում վշտացելոց: ամբողջ
նոցա ցամաքեալ սիրտերն, հաց և ջուր
մատակարարում կարօտաւորաց, օթեան և
զատարարակութիւն դեռատի որոցս: Եւս
առաւել բարգաւաճումն մաղթեմք հաստա-
տութեանն և արեւշատութիւն ազնիւ և
անձնուէր աշխատողացն:

Վերլիշեալ տեսակցութենէս ի վերա-
դարձիս, անցնում էի Աղեքսանդրիոյ զը-
խաւոր հրապարակէն: Սրճարանի մի ար-
տաքին սեմոց միոյն մօտ, արեւոյն ջեր-
մութենէն հովանաւորեալ մի անկիւնում,
փողրկի եռտնեայ աթոռոյ մի վերայ
նստած էր զառամեալ Արար մուրացկան
մի (Ֆադիր), երկայն ձիւնափայլ մօրուքով,
և գունատեալ բնաշխարհիկ իւր վերաբ-
կուն ձգեալ ուսոց վերայ: Նահապետական
կերպարանքն զբաւիչ էին: Իւր ծերութիւնն
պատկառելի: Մօտեցայ: Անդադար ծիւղ
էր իւր յիշուին և «Ալլահ — ու — Աքբար»
միջարկութեամբք պատմում էր յիշողու-
թիւնքն խումբ մի ունկնդիր փողոցաշրջիկ
պատանեկաց: Հիտաքրքրուեցայ: Թարգ-
մանի մի միջոցաւ հարցուցի քանի՞ էին
իւր տարիքն: Ասաց թէ Աստուած մեծ է,
ծնուած Նապոլիոնի Եգիպտոս արշաւան-
քէն տարի մի յետոյ, Մօհամմէտ Ալիի
գործողութիւնքն քաջ յիշում էր: Նա Ե-
գիպտոսի վերածնունդն էր: Ականատես եղած
եր Մամլուքների կոտորածին: Յիշում եմ
Նուրար փայայն, հարցուցի, և ազգաւ ո՞վ
էր նա: Այո, յիշում էր, բարի լինի յի-
շատակն: մեծ և ազնիւ սիրտ ունէր որ
տրոփում էր համահաւասար ամենու հա-
մար, նա մանաւանդ վասն բարեխառու-

թեան ռամիկ դասակարգին, հերկագործին
բարեկամն էր նա, և մատանիւր առնելով
առ հրապարակին մէկ կողմն, ասաց, միև-
նոյն ազգին էր պատկանում որպէս այդ
խեղճերն՝ որք նստած էին հրապարակի
յուշարձանին շուրջն և որք, ըստ իւր
իսկ գիտութեան, չորս կամ հինգ տարիք
էին այդ տեղ նստած ցորեկներն աշխա-
տում էին, անձին ջանիւր, հանապազօ-
րեայ դառն մի բեկոր հացն ձեռք բերել,
անցորդաց կօշիկներն մաքրելով: Աւագ,
Ուրեմն դուքս իմ հայրենակիցներս էին:
բայց ո՞վ էին, ուստի՞ եկած էին: այդ ի՞նչ
անողոր ճակատագիր էր որ սոցա տարա-
զրած էր իւրեանց սիրեցեալ բնավայրէն,
զուարթ հովիտներէն, կենդանաբար աղ-
բիւրներէն, զորովալից օճախներէն, և,
պարտադրեալ աւուր հացն հայթայթել
այգալիսի մի վայրաքարշ և ստորնացուցիչ
աշխատանքով: Կարգում ենք դիցարա-
նութեան մէջ, որ կրակի աստուածն,
Վուլկանոս, դարբնեց զՊանդորա: Ողիմ-
պեան աստուածք և աստուածուհիք զար-
դարեցին զնա չընաղագոյն յատկութեամբք
ի մէջ կանանց և պարգևեցին նմա տուփ
մի, որոյ կափարիչն բարձրացնելով՝ ան-
թիւ և բազմատեսակ ախորք և չարիք
դուրս էին հոսում ի չարչարել զմահկա-
նացուս, սակայն վերապահելով յայս միայն
ի մխիթարութիւն մարդկային սեռին: Ի՞նչ
Արդեօք Պանդորաի առաւապելական այդ
տուփն, յաւիտեան զրկեալ կափարիչէն և
բնափնջեալ մխիթարիչ յոյսէն, հրիտակե-
ցաւ Հայաստան բոնապետող անգութ
և անողորմ ժառանգորդաց տարտաբոսային
կաղ թաթարին: Յուզեալ մտք՝ և դան-
դաղաբայլ՝ մօտեցայ այդ տիրազդեցիկ
խմբին: Հանդարտիկ՝ պոռոյտք մի արարի
իւրեանց շուրջն, տասն և չորս հոգի էին:
Ումանք զէմբերն, զորս մարթացայ տեսնել,
երևում էին, որպէս թէ յուսահատ և ան-
ըմբռնելի երազի մի մէջ էին: Կանգ առի
նոցա միոյն հանդէպ: Բարձրահասակ էր,
վայելչակազմ և հսկայամարմին: Թերեւս
հագրի քառասունմեայ, լայն ուսերով, եր-
կայն բազուկներով: Նստած էր, հոլանի

գետնոյ վերայ. ծռնգերն ամբարձեալ հաւասար ծնօտին, բազուկներն ծալեալ ծընգաց շուրջն, նակատն հանգչեալ բազկաց վերայ: Անաղմուկ՝ ոտս հանգչեցուցի փայտեայ փոքրիկ պատուանդանին վերայ: Խմացաւ, բայց դեռ ևս երեսն տեսած չեմ: Որպէս թէ դեռ կէս երազի մէջ, վեր առեց խողանակն և մերձնայաբար գործ սկսեց առանց երեսն նայելոյ: « Լաւ մը փայլ տուր », ասացի: Իւր հայրենի լեզուն էր որ դպչեց ականջին. կարծես թէ կէս սթափեցաւ, պլուխն շարժեց ի հաւանութիւն. խողանակն փոխանակեց ընդ փայլատու թաշի հնոտի պատտահին վերակեց աշխատանքն: « Փանի՛ տարի է որ Եգիպտոս էք », հարցուցի: Յայտնապէս՝ սարսուռ մի ցնցեց մարմինն: Այս անգամ, դանդաղօրէն՝ երեսն բարձրացնելով, իւր տըխրագեցեաց սև սև խոր աչքերովն վայրկեան մի վեր նայեց ինձ և պատասխանեց լակոնաբար. « Սասունի դէպքէն յետոյ »: Ինչ կերպ և, յանուն արդարութեան, ընդէ՞ր այս կորովի լերան մարդն յաւիտեական տառապանաց ենթարկուած էր: Արդե՞ք իւր սիրեցեալ կողակիցն էր որ կորսնցուցած էր. գորովալից մայր մի, կաթոգին զաւակ մի և կամ, թերե՞ս, ականատես եղած համայն իւր ընտանեաց ողջակիզման՝ համրդեան անարդարութեան ատուելանին վերայ: Եւ որչափ ապաշաւեցայ և ինքնզինքս կշտամբեցի որ այս տոչորեալ անձին սարսափելի դառն յիշողութիւնքն ևս անգիտաբար զարթնացուցած էի:

Դ.

Օրն էր Աւագ Ուրբաթ. թուականն 1901, որպէս արդէն յիշած եմ: Աղիքսանդրիոյ Հայոց Եկեղեցին լի էր երկսեռ հաւատացելովով, ի ներքոյ և յարտաքոյ: Թաղման կարգն էին կատարում: Ժամկոչն նշմարեց որ անձանք ոմն եմ. ինձ առաջ՝ նորոնց եկեղեցւոյն մէջ. բախտաւոր եղայ որ կանգնելոյ տեղ գտայ վերջընթեր անկեան մօտ: Անշէն բազմութիւն ամենայն

դասակարգի, տեղացի ժողովրդեան. անդ էին Սասունի կոտորածէն փախստական բազմաչարչար տարագրեալքն: Եկեղեցաւան արարողութիւնքն յար և նման էին՝ ինչ որ տեսած էի պարսկաստանի և հնդկաստանի մեր եկեղեցեաց մէջ. բայց խորհրդաւոր նորութիւնք ևս կային կարի ուշագրաւ, որք մեծ տպաւորութիւն թողին իմ մտաց վերայ: Սիդանին վերայ, ծայրէ ի ծայր, դիզուած էին մեծ քանակութեամբ նորափթիթ գեղեցիկ կարմիր վարդեր, բլրած, խորհրդանշէ Գողգոթայի: Այս վարդաբլուրի մէջտեղն զետեղուած էր խաչափայտ մի եօթն ոտաչափ բարձրութեամբ (որպէս երևում էր ինձ), որոյ քառաթևից կեդրոնում կախուած էր փոքրիկ խաչ մի, պատուական մետաղէ, ի նշան խաչելութիւն Քրիստոսի: Սեղանոյն աջ կողմն դրուած էր, պատուանդանի մի վերայ, գմբեթաւոր արծաթակերտ Տապան մի որ, ըստ իմ ընթերակայ մէկ հայրենակցին, կերպաւորուած էր ըստ օրինակի Երուսաղեմի Սուրբ Գերեզմանի Տաճարին: Դպրեքն երգեցին այդ հրաշալի շարականն. « Պարգևատուեմ ումենցուն, այսօր, խնդրի պարգևս ի Պիղրատոսէ... Հաւատացեալքն, համանգամայն, ի ծռնգս անկան՝ Վիճակին եկեղեցական դասուց Արարողապետն, Վարդապետն, մերձեցաւ խաչափայտին, առաւ և իջոյց փոքրիկ խաչն և, երկրպագութեամբ, ամփոփեց Տապանին մէջ — անդ մնալ մինչև Սուրբ Յարութեան առաւօտն: Վարդապետն խաչակնքեց ժողովուրդն, տուաւ արձակման բարեմասական օրհնութիւնն: Վայրկեան մի խորին լուսթիւն տրեց և յետոյ, յանկարծ՝ որպէս թէ միանպատակ մղմամբ, համայն ժողովուրդն սկսաւ անհամբեր գրոհել առ Սիդանն: Այս ինչ է. ինձ համար նորութիւն մի է. չեմ հասկանում « Երուսաղ, շուտ ըրէ, միւս կողմն անցիր. այստեղ ճանապարհ է ինչպէս »: « Արշակ, երկու հատ բեր, մէկ հատ ևս մարդիկ համար »: Հիմա հասկացայ: Իւրեանց ջերմեանդ փափազն կատարուած էր: Դուրս են երթում եկեղեցիէն, մէն մի տանելով իւր հետ հափիկ

մի վարդ առեալ խաշափայտին ստորոտնէն: Ո՛չ որ ճանաչէ զիս և ես ո՛չ որի: Բայց մէկ դէմք եմ տեսնում: Երևակայութիւն է թէ իրականութիւն: Այո՛, չեմ սխալում: յիշում եմ, նոյնն է: Այդ հսկայ կազմուածքն, այդ տրամադրողմ դէմքն, անգամ մի տեսած՝ յախտեան կարելի չէ

մոռանալ: Գլխիկոր, արտօսարալից, խոնջեալ քայլիւք, դուրս է անցնում, միայնակ ձեռքումս վարդենայ ճիւղ մի հինգ փթիթ: Ներով: Մէկ հատիկ վարդ բաւ է իւր համար, իսկ միանե՛րն: Թող չշանդանիմ շօշափել: Թեքե՛ս ի յիշատակ Սասունի

Ս. ՏԵՐ Մ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Մ Ա Յ Ր Դ Ի Ի Ա Ն

ՄԻԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԵՆԵՏԿՈՅ. - Ի Ս. ՂԱԶԱՐ

(Շար. տես բազմ. 1924, էջ 348)

ՆԵ.

Երուսաղեմի Ս. Յակոբայ վանքին նկատմամբ վիճուած հարցին շուրջ, յետ երկու տարւոյ, այս անգամ նորութեամբ մ'է որ կը զբաղի Հ. Պօղոս վարդապետ: Յիշատակուած Գրիգոր վարդապետը՝ Գրիգոր «Շիթայակիր» կոչուող Երուսաղեմի պատրիարքն է. իսկ «հրեշտակ»ը՝ Գաղղիացաց ղեսպանը:

Նամակին այն կէտերը՝ որոնք կը շօշափեն ակնարկուած խնդիրը՝ իրենց համապատասխանը մեր ազգային պատմութեան մէջ հետեւեալ կերպով կը գտնեն. «Ի նոյն «աւուրս տակաւին ի կոստանդինուպօլիս էր Գրիգոր Պատրիարք Երուսաղեմի, և «սպասէր զիպօղ առթի՛ առնուլ արքունուստ գիր հաստատութեան վասն տեղւոյ «արւոյն Յակոբայ. քանզի հանապազ կասկածէր ի գրգռութենէ յունաց: Ապա նա «ինքն Գրիգոր և Յովհաննէս պատրիարք և այլ մեծամեծք հայոց ընդ նոսա՝ միաբանեալ զիմեցին առ ղեսպանն գաղղիացւոց. և ի միջնորդելոյ նորա ել նոր հրո՛ւ վարտակ (կամ հատարէլէրիֆ) ի սուլտան Մահմուտայ վասն երից ազգաց եւս. «այսինքն հայոց, յունաց և լատինացւոց. յորում հրովարտակի հրամայիւր, զի որ «ինչ կայր ցայնժամ ի ձեռս հայոց յերուսաղէմ, և որ ինչ ի ձեռս յունաց և «լատինացւոց, նոյնպէս մնացէ ի ձեռս նոցա, և մի՛ փոխեցի, և մի՛ եւս լիցի վէճ «ի վերայ այսր»:

Փերսպոյժափ Տիւան Տիւան Սխիարայ Աբրայի Հօր մերոյ

... Ընթերցեալ զթուղթս՝ յորում ծանուցեալ էիր յազատութենէ տկարութեանդ՝ մեծապէս զփառս տուաք աստուծոյ, զի վասն մեր և վասն ազգին մերոյ տէր տէր պահպանեալ է զգերայագելիդ մեր... ուրախացաք ի վերայ գեղեցկութեանց նորակերտ շինուածոց մենաստանին մերոյ, զորոց գրեալ էիր: Տացէ տէր, զի ի կենդանութեան քում զբազում այլս մենաստանս նորակերտս տայցես կերտել, և զորդիս քոյս ի նոսա